

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 2ας Μαρτίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Διαρθρωτικά ταμεία – Κανονισμός (ΕΚ) 1685/2000 – Επιλεξιμότητα των δαπανών – Υποχρέωση αποδείξεως της πληρωμής – Εξοφλημένα τιμολόγια – Λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος – Κατασκευή εκτελεσθείσα απευθείας από τον τελικό δικαιούχο»

Στην υπόθεση C-31/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία) με απόφαση της 8ης Ιανουαρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιανουαρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Eurocostruzioni Srl

κατά

Regione Calabria,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiën, πρόεδρο τμήματος, P. G. Xuereb, T. von Danwitz (εισηγητή), A. Kumin και I. Ziemele, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Eurocostruzioni Srl, εκπροσωπούμενη από τους M. Sanino και S. Sticchi Damiani, avvocati,
- η Regione Calabria, εκπροσωπούμενη από τους M. Manna και G. Naimo, avvocati,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον A. Grumetto, avvocato dello Stato,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την P. Carlin και τον P. Rossi,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Οκτωβρίου 2022,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000 της Επιτροπής, της 28ης Ιουλίου 2000, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου, όσον αφορά την επιλεξιμότητα των δαπανών των ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία (ΕΕ 2000, L 193, σ. 39), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 448/2004 της Επιτροπής, της 10ης Μαρτίου 2004 (ΕΕ 2004, L 72, σ. 66) (στο εξής: κανονισμός 1685/2000).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Eurocostruzioni Srl και της Regione Calabria (Περιφέρειας Καλαβρίας, Ιταλία) με αντικείμενο την καταβολή του υπολοίπου επιδοτήσεως για την κατασκευή και την επίπλωση ενός ξενοδοχείου, καθώς και των αθλητικών εγκαταστάσεων που συνέχονται με αυτό, στον Δήμο Rossano (Ιταλία), στο πλαίσιο του περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος (ΠΕΠ) 2000-2006, το οποίο είχε εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εν λόγω περιφέρεια.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 35, 41 και 43 του κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 1999, περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΕ 1999, L 161, σ. 1), διαλαμβάναν τα εξής:

«(35) [Εκτιμώντας] ότι η αποκεντρωμένη εφαρμογή των ενεργειών των διαρθρωτικών Ταμείων από τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχει εγγυήσεις όσον αφορά τον τρόπο και την ποιότητα της εφαρμογής, τα αποτελέσματα και την αξιολόγησή τους και τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση και τον έλεγχό της·

[...]

- (41) ότι, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, όταν δεν υπάρχουν κοινοτικοί κανόνες, θα πρέπει να εφαρμόζονται στις επιλέξιμες δαπάνες, οι σχετικοί εθνικοί κανόνες. Οι κοινοτικοί κανόνες μπορούν να θεσπιστούν από την Επιτροπή, όταν φαίνονται αναγκαίοι για την εξασφάλιση της ομοιόμορφης και δίκαιης χρησιμοποίησης των διαρθρωτικών Ταμείων στην Κοινότητα· [...]

[...]

(43) ότι είναι αναγκαίο να εισαχθούν εγγυήσεις χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, με την υποχρέωση δικαιολόγησης και απόδειξης των δαπανών και με τη θέσπιση όρων πληρωμής που να αναφέρονται στην τήρηση των βασικών αρμοδιοτήτων σε θέματα παρακολούθησης του προγραμματισμού, δημοσιονομικού ελέγχου και εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου».

4 Κατά το άρθρο 30, παράγραφος 3, του κανονισμού:

«Οι συναφείς εθνικοί κανόνες εφαρμόζονται στις επιλέξιμες δαπάνες, εκτός εάν η Επιτροπή θεσπίσει, εφόσον χρειαστεί, κοινούς κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών, σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου 53 παράγραφος 2.»

5 Το άρθρο 32, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού όριζε τα ακόλουθα:

«Η πληρωμή μπορεί να λαμβάνει τη μορφή πληρωμών έναντι, ενδιάμεσων πληρωμών ή καταβολής του τελικού υπολοίπου. Οι ενδιάμεσες πληρωμές ή οι πληρωμές του υπολοίπου αφορούν δαπάνες που έχουν πράγματι καταβληθεί και πρέπει να αντιστοιχούν σε πληρωμές που έχουν εκτελεστεί από τους τελικούς δικαιούχους και δικαιολογούνται με εξοφλημένα τιμολόγια ή λογιστικά στοιχεία ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας.»

6 Το άρθρο 38, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού προέβλεπε τα εξής:

«Με την επιφύλαξη της ευθύνης της Επιτροπής για την εκτέλεση του γενικού προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα κράτη μέλη φέρουν την ευθύνη σε πρώτο βαθμό για τον δημοσιονομικό έλεγχο των παρεμβάσεων. Για το σκοπό αυτό, λαμβάνουν ιδίως τα ακόλουθα μέτρα:

[...]

γ) διασφαλίζουν ότι η διαχείριση των παρεμβάσεων γίνεται σύμφωνα με το σύνολο των εφαρμοστέων κοινοτικών κανόνων και ότι τα κονδύλια που τίθενται στη διάθεσή τους χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης·

δ) πιστοποιούν ότι οι δηλώσεις δαπανών που υποβάλλονται στην Επιτροπή είναι ακριβείς, και διαβεβαιώνουν ότι προκύπτουν από την εφαρμογή λογιστικών συστημάτων βάσει δικαιολογητικών που επιδέχονται επαλήθευση·

[...]».

Ο κανονισμός 1685/2000

7 Η αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού 1685/2000 διαλαμβάνει τα ακόλουθα:

«[...] Για ορισμένες κατηγορίες ενεργειών, η Επιτροπή θεωρεί αναγκαία τη θέσπιση κοινών κανόνων επιλεξιμότητας των δαπανών, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομοιόμορφη και δίκαιη λειτουργία των διαρθρωτικών ταμείων σε ολόκληρη την Κοινότητα. Η έκδοση κανόνα που αφορά συγκεκριμένο είδος ενέργειας δεν προδικάζει από ποιο από τα προαναφερθέντα ταμεία

θα χρηματοδοτηθεί η ενέργεια αυτή. Η έκδοση των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν αυστηρότερους εθνικούς κανόνες, σε ορισμένες προβλεπόμενες περιπτώσεις. [...]»

- 8 Κατά το σημείο 2.1 του επιγραφόμενου «Δαπάνες που έχουν πράγματι καταβληθεί» κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κανόνες επιλεξιμότητας»:

«Κατά γενικό κανόνα, οι πληρωμές που πραγματοποιούνται από τους τελικούς δικαιούχους και δηλώνονται ως ενδιάμεσες πληρωμές ή πληρωμές τελικού υπολοίπου, συνοδεύονται από εξοφλημένα τιμολόγια. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό, οι πληρωμές συνοδεύονται από λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος.»

Το ιταλικό δίκαιο

Ο νόμος 59 της 15ης Μαρτίου 1997

- 9 Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο c, του legge n. 59 – Delega al Governo per il conferimento di funzioni e compiti alle regioni ed enti locali, per la riforma della pubblica amministrazione e per la semplificazione amministrativa (νόμος 59 περί αναθέσεως στην Κυβέρνηση της κατανομής καθηκόντων και αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και τη διοικητική απλούστευση), της 15ης Μαρτίου 1997 (GURI αριθ. 63, της 17ης Μαρτίου 1997), προέβλεπε την ανάθεση αρμοδιοτήτων και καθηκόντων διοικητικού χαρακτήρα στις Περιφέρειες στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής, της διαρθρωτικής πολιτικής και της πολιτικής συνοχής της Ένωσης. Η εν λόγω ανάθεση τέθηκε σε εφαρμογή με το decreto legislativo n. 123 – Disposizioni per la razionalizzazione degli interventi di sostegno pubblico alle imprese, a norma dell'articolo 4, comma 4, lettera c), della legge 15 marzo 1997, n. 59 [νομοθετικό διάταγμα 123 (Διατάξεις για τον εξορθολογισμό των μέτρων δημόσιας στήριξης υπέρ των επιχειρήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 4, παραγράφος 4, στοιχείο c, του νόμου 59 της 15ης Μαρτίου 1997)], της 31ης Μαρτίου 1998 (GURI αριθ. 99, της 30ής Απριλίου 1998).

Ο νόμος 7 της Περιφέρειας, της 2ας Μαΐου 2001

- 10 O legge regionale n. 7 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale 2001 e pluriennale 2001/2003 della Regione Calabria (Legge Finanziaria) [νόμος 7 της Περιφέρειας – Διατάξεις σχετικά με την κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού του 2001 και του πολυετούς προϋπολογισμού 2001/2003 της Περιφέρειας Καλαβρίας (δημοσιονομικός νόμος)], της 2ας Μαΐου 2001 (*Bollettino ufficiale della Regione Calabria* αριθ. 41, της 9ης Μαΐου 2001), προέβλεπε τη δυνατότητα στηρίξεως των τοπικών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων μέσω ενισχύσεων χορηγούμενων δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 70/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΕΕ 2001, L 10, σ. 33), «παραπέμποντας επίσης στις διατάξεις του περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος (ΠΕΠ) Καλαβρίας 2000-2006, που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την απόφαση C(2000) 2345 της 8ης Αυγούστου 2000». Το άρθρο 31 quater του νόμου αυτού προέβλεπε την έκδοση, από το περιφερειακό συμβούλιο της Καλαβρίας, πράξεων για τη ρύθμιση του τρόπου χορηγήσεως των ενισχύσεων αυτών.

Η απόφαση 398 της 14ης Μαΐου 2002

- 11 Με την απόφαση 398 της 14ης Μαΐου 2002, το περιφερειακό συμβούλιο της Καλαβρίας ενέκρινε πρόσκληση υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση (στο εξής: πρόσκληση υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση) της οποίας το άρθρο 8 παρέπεμπε στον κανονισμό 1685/2000 και προέβλεπε ότι ήταν επιλέξιμες για στήριξη δαπάνες που αφορούσαν οικόπεδα, κτίρια και εγκαταστάσεις, επίπλωση και εξοπλισμό, σχέδια και μελέτες.
- 12 Το άρθρο 9 της προσκλήσεως υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση προέβλεπε, για τα κτίρια και τις εγκαταστάσεις, την υποχρεωτική ποσοτικοποίηση των εργασιών βάσει του καταλόγου τιμών της υπηρεσίας δημόσιων έργων της Περιφέρειας Καλαβρίας του 1994, προσαυξημένων κατά 15 %, και για τα μη προβλεπόμενα στον κατάλογο αυτόν στοιχεία βάσει των τιμών που ίσχυαν στην αγορά κατ' εκτίμηση του μελετητή.
- 13 Κατά το άρθρο 11 της προσκλήσεως υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, η καταβολή της επιδοτήσεως θα διεπόταν από την απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως η οποία όριζε τις προδιαγραφές που όφειλε να τηρεί ο τελικός δικαιούχος.

Η απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως

- 14 Η απόφαση 4457 της 20ής Απριλίου 2004 περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως (στο εξής: απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως) περιείχε τις διατάξεις σχετικά με τα έγγραφα τα οποία έπρεπε να προσκομίσει ο τελικός δικαιούχος της ενισχύσεως προκειμένου να αποδείξει τις γενόμενες δαπάνες. Ειδικότερα, όσον αφορά τις εκτελεσθείσες εργασίες, η απόφαση απαιτούσε την προσκόμιση των σχετικών λογιστικών εγγράφων, περιλαμβανομένων των τηρούμενων από τον τελικό δικαιούχο ημερολογίου εργοταξίου και λογιστικού βιβλίου, δεόντως υπογεγραμμένων από τον υπεύθυνο του έργου και από τον τελικό δικαιούχο.
- 15 Τέλος, η απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως όριζε ότι η επιδότηση που έπρεπε να καταβληθεί για την εκτέλεση εργασιών πραγματοποιούμενων με ίδια μέσα μπορούσε να καθορισθεί μόνον κατόπιν εξακριβώσεως, εκ μέρους επιτροπής επιθεώρησης, της τηρήσεως, από τον τελικό δικαιούχο, των ορίων που καθόριζε ο πίνακας του άρθρου 9 της προσκλήσεως υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, ήτοι μετά τη διαπίστωση της εκτελέσεως των εργασιών βάσει των προαναφερθέντων λογιστικών εγγράφων (ημερολογίου εργοταξίου και λογιστικού βιβλίου).

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 16 Η Eurocostruzioni είναι επιχείρηση που δραστηριοποιείται στον κατασκευαστικό τομέα.
- 17 Κατόπιν προσκλήσεως υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, η επιχείρηση αυτή έλαβε χρηματοδότηση κεφαλαίου για την κατασκευή ξενοδοχείου, συμπεριλαμβανομένης της επιπλώσεώς του, και αθλητικών εγκαταστάσεων που συνεχόνται με αυτό στον Δήμο Rossano της Περιφέρειας Καλαβρίας (Ιταλία), ως τελική δικαιούχος στηρίξεως στο πλαίσιο του περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος (ΠΕΠ) 2000-2006. Η Επιτροπή είχε εγκρίνει το πλαίσιο στηρίξεως και το σχετικό επιχειρησιακό πρόγραμμα για την Περιφέρεια Καλαβρίας, με τις αποφάσεις της C(2000) 2050, της 1ης Αυγούστου 2000, και C(2000) 2345, της 8ης Αυγούστου 2000.

- 18 Οι επιλέξιμες για στήριξη δαπάνες στο πλαίσιο του εν λόγω επιχειρησιακού προγράμματος περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, τις δαπάνες που αφορούσαν την κατασκευή κτιρίων και εγκαταστάσεων. Δυνάμει του άρθρου 9 της προσκλήσεως υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, οι δαπάνες για την κατασκευή των κτιρίων μπορούσαν να ποσοτικοποιηθούν εντός των ορίων του καταλόγου τιμών της υπηρεσίας δημοσίων έργων της Περιφέρειας Καλαβρίας του 1994 προσαυξημένων κατά 15 % και, για τα μη προβλεπόμενα στον κατάλογο στοιχεία, εντός των ορίων των τιμών που ίσχυαν στην αγορά, κατ' εκτίμηση του μελετητή.
- 19 Όσον αφορά τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν με ίδια μέσα του τελικού δικαιούχου, η απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως διευκρίνιζε ότι ο δικαιούχος έπρεπε να προσκομίσει τα σχετικά με τη λογιστική καταχώριση των εργασιών έγγραφα, ήτοι το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο, υπογεγραμμένα από τον υπεύθυνο του έργου και από τον εν λόγω δικαιούχο.
- 20 Η Eurocostruzioni εκτέλεσε το προβλεπόμενο έργο, προέβη στην αγορά επιπλώσεως και προσκόμισε στην Περιφέρεια Καλαβρίας τα απαραίτητα δικαιολογητικά βάσει της αποφάσεως περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως, ήτοι –για τις εργασίες– το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο. Κατόπιν ελέγχου συμβατότητας των εργασιών αυτών, έλαβε την έγκριση της αρμόδιας τεχνικής επιτροπής. Εντούτοις, δεν της καταβλήθηκε το τελικό υπόλοιπο της επιδοτήσεως για τις εργασίες, διότι η Περιφέρεια Καλαβρίας έκρινε ότι η επιχείρηση δεν είχε προσκομίσει τιμολόγια ή λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος, σύμφωνα με το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000, στο οποίο παρέπεμπε η πρόσκληση υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση.
- 21 Κατόπιν αυτού, η Eurocostruzioni υπέβαλε αίτηση εκδόσεως διαταγής πληρωμής ενώπιον του Tribunale di Catanzaro (πρωτοδικείου Καταντζάρου, Ιταλία), προκειμένου να υποχρεώσει την Περιφέρεια Καλαβρίας να της καταβάλει το τελικό υπόλοιπο της επιδοτήσεως. Το επιληφθέν δικαστήριο, με απόφαση της 4ης Απριλίου 2012, δέχθηκε την αίτηση της Eurocostruzioni και υποχρέωσε την Περιφέρεια Καλαβρίας να καταβάλει το ποσό που ζητούσε η εν λόγω επιχείρηση.
- 22 Η Περιφέρεια Καλαβρίας άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Corte d'Appello di Catanzaro (εφετείου Καταντζάρου, Ιταλία). Με απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2014, το εφετείο έκρινε ότι, δεδομένου ότι η πρόσκληση υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση παρέπεμπε στον κανονισμό 1685/2000, η καταβολή του τελικού υπολοίπου της επιδοτήσεως τελούσε υπό την προϋπόθεση της προσκομίσεως εξοφλημένων τιμολογίων ή λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος, και δη ακόμη και αν οι εργασίες είχαν εκτελεσθεί από την Eurocostruzioni με ίδια μέσα. Συγκεκριμένα, η επιχείρηση όφειλε να προσκομίσει τα κατάλληλα λογιστικά έγγραφα προκειμένου να αποδείξει τις γενόμενες εκταμιεύσεις, μεταξύ άλλων, για την αγορά εξοπλισμού, τη μίσθωση οχημάτων και την αμοιβή των εργαζομένων ή των υπεργολάβων. Συναφώς, τα έγγραφα τα οποία προσκόμισε η επιχείρηση, όπως το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο, ήταν αναγκαία, πλην όμως όχι επαρκή. Ως εκ τούτου, το εφετείο έκανε δεκτή την έφεση της Περιφέρειας Καλαβρίας.
- 23 Στις 27 Οκτωβρίου 2015 η Eurocostruzioni άσκησε αναίρεση ενώπιον του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ιταλία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναίρέσεως, η επιχείρηση υποστήριξε μεταξύ άλλων ότι το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000, το οποίο αρχίζει με τη φράση «κατά γενικό κανόνα», διατυπώνει απλώς μια γενική αρχή δεκτική εξαιρέσεων. Συναφώς, η Eurocostruzioni προέβαλε επίσης ότι εκτέλεσε προσηκόντως τις προβλεπόμενες εργασίες και ότι προσκόμισε το σύνολο των απαιτούμενων κατά την απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως

λογιστικών εγγράφων και, ως εκ τούτου, η άρνηση της Περιφέρειας Καλαβρίας επί τη βάσει του κανονισμού 1685/2000 αντιβαίνει στις αρχές της καλής πίστεως, της εντιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

- 24 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επί της ερμηνείας του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 και επισημαίνει, περαιτέρω, ότι το συγκεκριμένο παράρτημα δεν φαίνεται να ρυθμίζει το ενδεχόμενο της απευθείας κατασκευής ενός κτιρίου από τον τελικό δικαιούχο με δικά του υλικά, εξοπλισμό και εργατικό δυναμικό.
- 25 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Επιβάλλει ο κανονισμός [1685/2000] και ιδίως ο κανόνας αριθ. 1, σημείο 2.1, με τίτλο “Αποδεικτικά δαπανών”, του παραρτήματος του εν λόγω κανονισμού, να αποδεικνύονται υποχρεωτικώς με εξοφλημένα τιμολόγια οι πληρωμές που πραγματοποιούν οι τελικοί δικαιούχοι, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η χρηματοδότηση χορηγήθηκε στον δικαιούχο για την κατασκευή ακινήτου με ίδια υλικά, μέσα και προσωπικό, ή χωρεί παρέκκλιση, διαφορετική από την ρητώς προβλεπόμενη σε περίπτωση αδυναμίας προσκόμισης εξοφλημένων τιμολογίων, η οποία απαιτεί την προσκόμιση “λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος”;

2) Ποια είναι η προσήκουσα ερμηνεία της ως άνω φράσης “λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος”;

3) Αντιτίθενται, ειδικότερα, οι [...] διατάξεις του κανονισμού [1685/2000] σε εθνική και περιφερειακή ρύθμιση και σε συνακόλουθες διοικητικές εκτελεστικές αποφάσεις οι οποίες, στην περίπτωση κατά την οποία η χρηματοδότηση χορηγείται στον δικαιούχο για την κατασκευή ακινήτου με ίδια υλικά, μέσα και προσωπικό, προβλέπουν σύστημα ελέγχου της χρηματοδοτούμενης δαπάνης εκ μέρους της δημόσιας διοίκησης, συνιστάμενο σε:

- α) εκ των προτέρων ποσοτικοποίηση των εργασιών βάσει περιφερειακού καταλόγου τιμών για τα δημόσια έργα, καθώς και, όσον αφορά τα στοιχεία που δεν περιέχονται στον κατάλογο αυτό, βάσει των ισχυουσών αγοραίων τιμών κατ’ εκτίμηση του τεχνικού μελετητή,
- β) συνακόλουθη έκθεση, με παρουσίαση της λογιστικής των εργασιών, περιλαμβάνουσας το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο, δεόντως υπογεγραμμένα σε κάθε σελίδα από τον υπεύθυνο του έργου και τη δικαιούχο επιχείρηση, καθώς και διακρίβωση και διαπίστωση της εκτελέσεως των εργασιών, βάσει των τιμών ανά μονάδα που διαλαμβάνονται στο σημείο α’ εκ μέρους επιτροπής επιθεώρησης ορισμένης από την αρμόδια περιφερειακή αρχή;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 26 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 έχει την έννοια ότι επιτρέπει στον τελικό δικαιούχο χρηματοδότησεως για την κατασκευή κτιρίου την οποία πραγματοποίησε με ίδια μέσα να δικαιολογήσει τις γενόμενες δαπάνες διά της προσκομίσεως άλλων εγγράφων πέραν αυτών τα οποία ρητώς αναφέρει η εν λόγω διάταξη.

Επί του παραδεκτού

- 27 Η Περιφέρεια Καλαβρίας εκτιμά ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο, για τον λόγο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του κανονισμού 1685/2000 ουδεμία σχέση έχει με τη διαφορά της κύριας δίκης και ότι το αιτούν δικαστήριο παρέλειψε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους προβληματίζεται ως προς την ανωτέρω ερμηνεία.
- 28 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλονται από το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και νομικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2022, Proximus (Ηλεκτρονικοί δημόσιοι κατάλογοι), C-129/21, EU:C:2022:833, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 29 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά, ακριβώς, τις υποχρεώσεις της Eurocostruzioni, ως τελικής δικαιούχου, βάσει του κανονισμού 1685/2000 και, ειδικότερα, τις απαιτήσεις που απορρέουν από το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματός του κανονισμού, την εφαρμογή του οποίου δεν αμφισβητεί η Περιφέρεια Καλαβρίας. Επιπλέον, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 33 των προτάσεών του, το αιτούν δικαστήριο εξήγησε τους λόγους για τους οποίους ήταν αναγκαία η ερμηνεία της διατάξεως αυτής.
- 30 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ενστάσεις της Περιφέρειας Καλαβρίας ως προς το παραδεκτό του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να απορριφθούν.

Επί της ουσίας

- 31 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι τα διαρθρωτικά ταμεία διέπονταν, κατά την ημερομηνία χορηγήσεως της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης επιδοτήσεως, ήτοι στις 20 Απριλίου 2004, από τον κανονισμό 1260/1999. Το άρθρο 30, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, σε συνδυασμό με την αιτιολογική του σκέψη 41, εξουσιοδοτούσε την Επιτροπή να θεσπίσει κοινούς κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών, εφόσον είναι αναγκαίο, προς εξασφάλιση της ομοιόμορφης και δίκαιης λειτουργίας των διαρθρωτικών ταμείων εντός της Ένωσης. Επί της ανωτέρω ακριβώς βάσεως εκδόθηκε ο κανονισμός 1685/2000.
- 32 Όσον αφορά τη δικαιολόγηση των γενόμενων δαπανών από τον τελικό δικαιούχο, ο κανονισμός 1260/1999 και ο κανονισμός 1685/2000 προβλέπουν διαφορετικές απαιτήσεις, αφενός, για τις πληρωμές έναντι, και αφετέρου, για τις ενδιάμεσες πληρωμές και τις πληρωμές τελικού υπολοίπου.

- 33 Κατά το άρθρο 32, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 1260/1999, οι «ενδιάμεσες πληρωμές ή οι πληρωμές του υπολοίπου αφορούν δαπάνες που έχουν πράγματι καταβληθεί και πρέπει να αντιστοιχούν σε πληρωμές που έχουν εκτελεστεί από τους τελικούς δικαιούχους και δικαιολογούνται με εξοφλημένα τιμολόγια ή λογιστικά στοιχεία ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας».
- 34 Το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 απηχεί την ανωτέρω απαίτηση, προβλέποντας ότι, «[κ]ατά γενικό κανόνα, οι πληρωμές που πραγματοποιούνται από τους τελικούς δικαιούχους και δηλώνονται ως ενδιάμεσες πληρωμές ή πληρωμές τελικού υπολοίπου, συνοδεύονται από εξοφλημένα τιμολόγια. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό, οι πληρωμές συνοδεύονται από λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος».
- 35 Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της κατά τη συνήθη έννοιά του στην καθομιλουμένη, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2022, *Leistritz*, C-534/20, EU:C:2022:495, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Από το γράμμα του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 συνάγεται ότι, για να είναι επιλέξιμες, κατά την έννοια του κανονισμού 1685/2000, οι γενόμενες από τους τελικούς δικαιούχους δαπάνες πρέπει, «κατά γενικό κανόνα», να δικαιολογούνται με εξοφλημένα τιμολόγια ή, εάν αυτό δεν είναι δυνατό, με λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος. Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η αναιρεσείουσα της κύριας δίκης, ο όρος «κατά γενικό κανόνα» αναφέρεται σαφώς στην υποχρέωση προσκομίσεως εξοφλημένων τιμολογίων, περί της οποίας γίνεται λόγος στην πρώτη περίοδο του σημείου αυτού, ενώ η προσκόμιση λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας, περί της οποίας γίνεται λόγος στη δεύτερη περίοδο του εν λόγω σημείου, αποτελεί την εξαίρεση από τον γενικό αυτόν κανόνα.
- 37 Συνεπώς, το γράμμα του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 δεν επιδέχεται άλλη εξαίρεση πλην αυτής η οποία προβλέπεται ρητώς στην εν λόγω διάταξη.
- 38 Η ανωτέρω ερμηνεία επιρρωννύεται από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συγκεκριμένη διάταξη. Συγκεκριμένα, από την αιτιολογική σκέψη 43 του κανονισμού 1260/1999 συνάγεται ότι υφίσταται η υποχρέωση «δικαιολόγησης και απόδειξης» των δαπανών, όπερ συνηγορεί υπέρ της στενής ερμηνείας της δεύτερης περιόδου του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000, δεδομένου ότι τα εξοφλημένα τιμολόγια και τα λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος είναι τα μόνα δυνάμενα να πληρούν την ανωτέρω απαίτηση έγγραφα. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον πρόθεση της Επιτροπής ήταν να θεσπίσει ενιαίους κανόνες ως προς τις επιλέξιμες δαπάνες, υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας την οποία έχουν τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν αυστηρότερους εθνικούς κανόνες, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού 1685/2000.
- 39 Τέλος, η ανωτέρω ερμηνεία είναι επίσης σύμφωνη προς τον σκοπό της χρηστής δημοσιονομικής διαχειρίσεως, περί της οποίας κάνουν λόγο οι αιτιολογικές σκέψεις 35 και 43, καθώς και το άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 1260/1999. Δυνάμει των τελευταίων αυτών διατάξεων, τα κράτη μέλη μεριμνούν, μεταξύ άλλων, προκειμένου τα κονδύλια που

τίθενται στη διάθεσή τους να χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισεως και οι δηλώσεις δαπανών να προκύπτουν από την εφαρμογή λογιστικών συστημάτων βάσει δικαιολογητικών που επιδέχονται επαλήθευση.

- 40 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το σύστημα που θεσπίστηκε με το άρθρο 32 του κανονισμού 1260/1999 καθώς και με τον κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 στηρίζεται στην αρχή της επιστροφής των δαπανών (απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2005, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-138/03, C-324/03 και C-431/03, EU:C:2005:714, σκέψη 45).
- 41 Η επιστροφή αυτή μπορεί να αφορά μόνο δαπάνες οι οποίες όντως πραγματοποιήθηκαν και είναι δεόντως δικαιολογημένες. Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία της απαιτήσεως δικαιολογήσεως των δαπανών αυτών θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ορθή δημοσιονομική διαχείριση των διαρθρωτικών ταμείων. Ειδικότερα, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η ερμηνεία την οποία προέβαλε η αναιρεσείουσα της κύριας δίκης, κατά την οποία το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 απηχεί απλώς μια γενική κατευθυντήρια γραμμή, δεκτική και περαιτέρω εξαιρέσεων πέραν αυτής την οποία ρητώς προβλέπει η ανωτέρω διάταξη.
- 42 Εν προκειμένω, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η Eurocostruzioni απαιτεί «καταβολή του τελικού υπολοίπου», κατά την έννοια του άρθρου 32, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 1260/1999 και του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000. Επομένως, για να είναι επιλέξιμες, κατά την έννοια των κανονισμών αυτών, οι δαπάνες που επικαλείται προς στήριξη του αιτήματός της πρέπει να μπορούν να δικαιολογηθούν από εξοφλημένα τιμολόγια ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, από λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας.
- 43 Όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 48 έως 50 των προτάσεών του, το γεγονός ότι ο τελικός δικαιούχος προέβη, με ίδια μέσα, στην εκτέλεση του έργου δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του από τις απαιτήσεις δικαιολογήσεως των δαπανών τις οποίες προβλέπουν οι κανονισμοί 1260/1999 και 1685/2000.
- 44 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει στον τελικό δικαιούχο χρηματοδοτήσεως για την κατασκευή κτιρίου την οποία πραγματοποίησε με ίδια μέσα να δικαιολογήσει τις γενόμενες δαπάνες διά της προσκομίσεως άλλων εγγράφων πέραν αυτών τα οποία ρητώς αναφέρει η εν λόγω διάταξη.

Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 45 Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, που πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 έχει την έννοια ότι, όσον αφορά τον τελικό δικαιούχο χρηματοδοτήσεως για την κατασκευή κτιρίου την οποία πραγματοποίησε με ίδια μέσα, το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος», κατά την ανωτέρω διάταξη.

Επί του παραδεκτού

- 46 Η Περιφέρεια Καλαβρίας φρονεί ότι το τρίτο προδικαστικό ερώτημα είναι अपαραδέκτο, για τον λόγο ότι το αιτούν δικαστήριο παρέλειψε να εκθέσει τη σχέση μεταξύ του κανονισμού 1685/2000 και των ρυθμίσεων, τόσο εθνικών όσο και περιφερειακών, που μνημονεύονται στην απόφαση περί παραπομπής, οι οποίες θεωρεί εξάλλου ότι εκτέθηκαν ανεπαρκώς.
- 47 Δυνάμει του άρθρου 94, στοιχεία β' και γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκθέσει, μεταξύ άλλων, το περιεχόμενο των σχετικών εθνικών διατάξεων, καθώς και τη σχέση που θεωρεί ότι υφίσταται μεταξύ του δικαίου της Ένωσης και των διατάξεων αυτών.
- 48 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι το αιτούν δικαστήριο τήρησε την υποχρέωση αυτή, κάνοντας μνεία του περιεχομένου των εθνικών και περιφερειακών νόμων, της προσκλήσεως υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση και της αποφάσεως περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως που ασκούν επιρροή στην κύρια δίκη. Ως προς τη σχέση μεταξύ των σχετικών εθνικών διατάξεων και του δικαίου της Ένωσης, η ίδια η Περιφέρεια Καλαβρίας συνομολόγησε, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι η πρόσκληση υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση παρέπεμπε στον κανονισμό 1685/2000.
- 49 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ενστάσεις της Περιφέρειας Καλαβρίας ως προς το παραδεκτό του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να απορριφθούν.

Επί της ουσίας

- 50 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι ούτε ο κανονισμός 1260/1999 ούτε ο κανονισμός 1685/2000 περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας των «λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος».
- 51 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της κατά τη συνήθη έννοιά του στην καθομιλουμένη, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος.
- 52 Όσον αφορά τη συνήθη έννοια των όρων «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος» στην καθομιλουμένη, επισημαίνεται ότι οι όροι αυτοί καλύπτουν όλα τα λογιστικά έγγραφα τα οποία είναι ικανά να αποδείξουν, όπως και τα εξοφληθέντα τιμολόγια, το υποστατό των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από τον τελικό δικαιούχο και στα οποία αναγνωρίζεται, ως εκ τούτου, αποδεικτική ισχύς παρόμοια με εκείνη των εξοφληθέντων τιμολογίων.
- 53 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η ως άνω έννοια, υπενθυμίζεται ότι το δικαίωμα προσκομίσεως λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας συνιστά εξαίρεση από τον γενικό κανόνα που προβλέπει την υποχρέωση προσκομίσεως εξοφληθέντων τιμολογίων προς δικαιολόγηση των δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε ο τελικός δικαιούχος. Κατά πάγια δε νομολογία, η εξαίρεση από γενικό κανόνα πρέπει να ερμηνεύεται στενά (πρβλ. απόφαση της 5ης Απριλίου 2022, Commissioner of An Garda Síochána κ.λπ., C-140/20, EU:C:2022:258, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 54 Συναφώς, πρέπει να ληφθεί ιδίως υπόψη η απαίτηση του άρθρου 32, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 1260/1999, κατά το οποίο οι ενδιάμεσες πληρωμές ή οι πληρωμές του υπολοίπου αφορούν «δαπάνες που έχουν πράγματι καταβληθεί και πρέπει να

αντιστοιχούν σε πληρωμές που έχουν εκτελεστεί» από τους τελικούς δικαιούχους. Προκειμένου να ικανοποιηθεί η απαίτηση αυτή, το περιεχόμενο της εννοίας των «λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος» πρέπει να περιορίζεται στα λογιστικά έγγραφα που μπορούν να αποδείξουν το υποστατό των γενόμενων δαπανών και να παράσχουν πιστή και ακριβή εικόνα των δαπανών, που να αντιστοιχεί στις πληρωμές τις οποίες εκτέλεσε ο οικείος τελικός δικαιούχος.

- 55 Στο πλαίσιο αυτό, θα αντέβαινε στις διατάξεις του άρθρου 32 του κανονισμού 1260/1999 η αποδοχή της ευρείας ερμηνείας η οποία προτάθηκε από την Ιταλική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της και η οποία κατ' αποτέλεσμα θα επέτρεπε την αξιολόγηση εργασιών χωρίς άμεση συσχέτιση με τις εκτελεσθείσες πληρωμές επί τη βάση και μόνον εκτιμήσεως από ανεξάρτητο επαγγελματία και/ή από εγκεκριμένο επίσημο φορέα.
- 56 Η στενή αυτή ερμηνεία είναι επίσης σύμφωνη με τον σκοπό της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισεως και με την αρχή της επιστροφής των εξόδων, που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 39 και 40 της παρούσας αποφάσεως, στο μέτρο που αποσκοπεί στην αποτροπή κάθε κινδύνου διττού υπολογισμού των δαπανών και απάτης εις βάρος των διαρθρωτικών ταμείων της Ένωσης.
- 57 Κατά συνέπεια, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, διαπιστώνεται ότι μπορούν να συνιστούν «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας» τα λογιστικά έγγραφα τα οποία επιτρέπονται από το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους, ιδίως όταν η έκδοση τιμολογίου δεν προβλέπεται σύμφωνα με τους εθνικούς φορολογικούς και λογιστικούς κανόνες, και τα οποία μπορούν να αποδείξουν το υποστατό των γενόμενων δαπανών, παρέχοντας πιστή και ακριβή εικόνα τους.
- 58 Εν προκειμένω, όσον αφορά τελικό δικαιούχο ο οποίος κατασκεύασε κτίριο με ίδια μέσα, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση προβλέπει σύστημα ελέγχου των δαπανών το οποίο απαιτεί εκ των προτέρων ποσοτικοποίηση των προς εκτέλεση εργασιών, βάσει καταλόγου τιμών, και μεταγενέστερο έλεγχο, στηριζόμενο στη διαπίστωση της εκτελέσεως των εν λόγω εργασιών και στην απλή προσκόμιση ημερολογίου εργοταξίου και λογιστικού βιβλίου. Η πρόσκληση υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση παραπέμπει ρητώς στον κανονισμό 1685/2000 ως προς τον ορισμό των επιλέξιμων δαπανών. Μολονότι η απόφαση περί χορηγήσεως της επιδοτήσεως δεν μνημονεύει την υποχρέωση προσκομίσεως εξοφλημένων τιμολογίων και/ή λογιστικών εγγράφων ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας προς δικαιολόγηση των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των κατασκευαστικών εργασιών, το γεγονός αυτό δεν ασκεί εντούτοις επιρροή στη δυνατότητα εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού.
- 59 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 71 και 76 των προτάσεών του, εναπόκειται συνεπώς στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν η αναιρεσείουσα της κύριας δίκης αδυνατούσε να δικαιολογήσει τις πραγματοποιηθείσες δαπάνες με εξοφλημένα τιμολόγια και, αν αποδειχθεί η αδυναμία αυτή, να εκτιμήσει αν τα εν λόγω ημερολόγιο εργοταξίου και λογιστικό βιβλίο μπορούν να χαρακτηρισθούν, λαμβανομένου υπόψη του συγκεκριμένου περιεχομένου τους και των σχετικών εθνικών κανόνων, ως «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας».
- 60 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως, τούτο θα συνέβαινε αν τα έγγραφα αυτά αποδείκνυαν, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων της υποθέσεως της κύριας δίκης, το υποστατό των γενόμενων δαπανών, που αντιστοιχούσαν στις πληρωμές που εκτέλεσε η Eurocostruzioni, παρέχοντας πιστή και ακριβή εικόνα των εν λόγω δαπανών.

- 61 Αντιθέτως, εάν το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο περιορίζονταν, για παράδειγμα, στην απεικόνιση της προόδου των εργασιών αναφερόμενα αποκλειστικώς σε μια εκ των προτέρων ποσοτικοποίηση, βάσει καταλόγου τιμών, έχουσα αφηρημένο χαρακτήρα και χωρίς καμία αντικειμενική συσχέτιση με τις πράγματι γενόμενες δαπάνες, τα έγγραφα αυτά δεν θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος», κατά την έννοια του σημείου 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000.
- 62 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000 έχει την έννοια ότι, όσον αφορά τον τελικό δικαιούχο χρηματοδοτήσεως για την κατασκευή κτιρίου την οποία πραγματοποίησε με ίδια μέσα, το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος», κατά την ανωτέρω διάταξη, μόνον εάν, λαμβανομένων υπόψη του συγκεκριμένου περιεχομένου τους και των σχετικών εθνικών κανόνων, τα έγγραφα αυτά μπορούν, παρέχοντας πιστή και ακριβή εικόνα των δαπανών που πραγματοποίησε ο τελικός δικαιούχος, να αποδείξουν το υποστατό των εν λόγω δαπανών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000 της Επιτροπής, της 28ης Ιουλίου 2000, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου, όσον αφορά την επιλεξιμότητα των δαπανών των ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 448/2004 της Επιτροπής, της 10ης Μαρτίου 2004,

έχει την έννοια ότι:

δεν επιτρέπει στον τελικό δικαιούχο χρηματοδοτήσεως για την κατασκευή κτιρίου την οποία πραγματοποίησε με ίδια μέσα να δικαιολογήσει τις γενόμενες δαπάνες διά της προσκομίσεως άλλων εγγράφων πέραν αυτών τα οποία ρητώς αναφέρει η εν λόγω διάταξη.

- 2) Το σημείο 2.1 του κανόνα αριθ. 1 του παραρτήματος του κανονισμού 1685/2000, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 448/2004,

έχει την έννοια ότι:

όσον αφορά τον τελικό δικαιούχο χρηματοδοτήσεως για την κατασκευή κτιρίου την οποία πραγματοποίησε με ίδια μέσα, το ημερολόγιο εργοταξίου και το λογιστικό βιβλίο μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος», κατά την ανωτέρω διάταξη, μόνον εάν, λαμβανομένων υπόψη του συγκεκριμένου περιεχομένου τους και των σχετικών εθνικών κανόνων, τα έγγραφα αυτά

μπορούν, παρέχοντας πιστή και ακριβή εικόνα των δαπανών που πραγματοποίησε ο τελικός δικαιούχος, να αποδείξουν το υποστατό των εν λόγω δαπανών.

(υπογραφές)